

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Ο Μπαρμπα Γιάννης ήταν ένας λεβεντόγερος ενενήντα χρόνων που είχε ακόμα έντονα χαραγμένη στη μνήμη του, τη μέρα που μαζί με τους άλλους κατατρεγμένους Μικρασιάτες, εγκαταστάθηκε στην Καισαριανή.

«-Βουνό, αγριάδα, ερημιά. Σπίτια δεν έβλεπες παρά μονάχα μελίτσια και πρόβατα. Κατσκοχώρι ήταν, τι νομίζεις.

-Η Καισαριανή;

-Αυτή. Συγκοινωνία τότε δεν είχαμε. Το κέντρο της Αθήνας δεν είχε εξαπλωθεί τόσο.. Παγκράτι, Κολωνάκι ήταν οι καλές συνοικίες. Κανείς δεν ήθελε να έρθει να μείνει στο κατσκοχώρι. Και μας πέταξαν εδώ. Αλλά θέλοντας να μας βγάλουν από τα πόδια τους, μας έδωσαν κατά λάθος την καλλίτερη περιοχή. Δεν φανταζοντουσαν πόσο εφιαλτική θα γινόταν η Αθήνα. Όταν το πήραν είδηση μετά από πολλά χρόνια, ήταν αργά. Αυτά προσπαθούν τώρα να ανακτήσουν. Αυτούς τους λόφους, αυτά τα φυσικά πάρκα, το οξυγόνο του βουνού που είναι από πάνω μας. Αλλά δεν σφάξανε! Το 'χουμε ποτίσει με τον ιδρώτα και το αίμα μας αυτό το μέρος.

-Ποιοί προσπαθούν να τα πάρουν Μπάρμπα Γιάννη; Για ποιούς μιλάς;

-Για τους επιτήδειους παιδί μου. Το κράτος. Για τους λεφτάδες που κάνουν κουμάντο στο κράτος».

Ο μπαρμπα-Γιάννης πέθανε. Είχε προλάβει να με δει να μετακομίζω στην Καισαριανή. Κάτω από τις οδηγίες του, διαμόρφωσα το προσφυγικό που αγόρασα, για να το ξανακάνω κατοικίσιμο. Όταν το παιδί μου έπαθε μια ελαφριά κρίση άσθματος, ο μπαρμπα Γιάννης έτρεξε και μου είπε.

«-Αχ! Δεν το ήξερα πως έβαλες το παιδί να κοιμάται σε βορεινό δωμάτιο. Ξέρεις πόσα μωρά έχουν χαθεί μέσα σ' αυτά τα ρημάδια; Να βάλεις το παιδί, στο Νότιο δωμάτιο και ν' ανοίξεις ένα φεγγίτη, αφού δεν το βλέπει ο ήλιος, να το βλέπει τουλάχιστον το φως. Να είναι και προφυλαγμένο».

Έκανα ότι μου είπε. Εκείνος ερχόταν κάθε τόσο να επιθεωρήσει τη δουλειά. Πάνω που το παιδί έκανε τα πρώτα του βήματα κι άρχισε να τον φωνάζει παππού, εκείνος μας άφησε. Εμείς συνεχίσαμε να διορθώνουμε το πλινθόκτιστο. Συνεχίσαμε ν' ανακαλύπτουμε ξανά τη σχέση της γειτονιάς. Καταλάβαμε με ποιο τρόπο γίνεται ν' αποκτήσει κανείς μια κουζίνα. Πλίνθο τον πλίνθο ξηλώσαμε τη νύχτα τους ετοιμόρροπους και στη θέση τους βάλαμε τσιμεντόλιθα. Οι πλίνθοι δεν απαντούν πλέον στις

μέρες μας. Η γειτονιά δίπλα μας, φύλαγε τσίλιες για να γλυτώσουμε απ' το αυτόφωρο.

Η γειτονιά φύλαγε τσίλιες στο δρόμο. Το κουζινάκι σηκώθηκε, με τον ίδιο τρόπο που είχαν σηκωθεί τα περισσότερα παλιά κουζινάκια.

Και ο δρόμος άδειασε. Γεμίσανε οι κολώνες της ΔΕΗ απο χαρτιά κηδειών. Τι έγινε; Ίσα που είχαμε προλάβει στη ζωή τους τελευταίους πρόσφυγες. Ο μπαρμπα- Γιάννης φεύγοντας, πήρε σιγά σιγά μαζί του καμιά δεκαριά. Ένας πήγε απο εγκεφαλικό, δυο άλλοι από καρκίνο. Τα σπίτια κλείσανε. Στο τετράγωνο 36 βλέπεις καθημερινά το ίδιο παιδάκι να χτυπάει τη μπάλα του πάνω σ' ένα μισογκρεμισμένο τοίχο.

Ο τοίχος του μπαρμπα Στέφανου. Στο καφενείο του άρεσε να πίνει κονιάκ. Φορούσε τραγιάσκα και κράταγε πάντα μια μαγκούρα. Ο μπαρμπα-Γιάννης κρατούσε κομπολόι. Όταν τσακώνονταν, κούναγε ο ένας τη μαγκούρα και ο άλλος το κομπολόι. Μια φορά έτυχα μπροστά σ' έναν καυγά τους. Δεν μπορούσα να καταλάβω ποιος έχει δίκιο και ποιος άδικο. Πρώτη φορά μπέρδεψα το τερπνό με το ωφέλιμο και το χείρον με το βέλτιστο. Γελούσα μέχρι τη στιγμή που ο μπαρμπα Στέφανος πέταξε εκείνη την βόμβα στο κεφάλι του μπάρμπα-Γιάννη.

-Αυτή η ξεροκεφαλιά, σας έχει φάει όλους ομαδικώς. Αν δεν είσαστε τέτοιοι, ίσως και ο γιος σου να τη γλύτωνε.

Ο ενενηντάχρονος γέρος, έμεινε αμίλητος για πολύ ώρα. Δεν μπορούσα να μαντέψω ποια αντίδραση ετοίμαζε μέσα του κι ανησύχησα.

-Νόμιζα πως ο Κυρ-Στέφανος είναι μικρασιάτης, είπα ψιθυριστά στον μαγαζάτορα.

-Είναι. Δεν εννοεί τους μικρασιάτες με το ομαδικώς. Αλλά τα κομματικά. Αυτός ήταν στο αντάρτικο με τον ΕΔΕΣ ο γιος του μπαρμπα- Γιάννη με τον ΕΛΑΣ.

-Και τρώγονται ακόμα μ' αυτά;

-Μέχρι τελευταίας ρανίδος. Οι άνθρωποι αυτοί να ξέρεις, έχουν μείνει σε κείνα τα χρόνια. Χάσανε παιδιά, δεν μπορούν να ξεχάσουν.

Δεν πρόλαβα να πω τίποτε άλλο. Είδα τον μπάρμπα -Γιάννη ξαφνικά να σηκώνεται αργά απο την καρέκλα του. Με σκυμένο το κεφάλι όπως ήταν, έβλεπα μόνο το στόμα του. Τα χείλη του ήταν σφιγμένα. Προχώρησε προς την πόρτα του καφενείου, την άνοιξε και βγήκε. Τον βλέπαμε ν' απομακρύνεται σκυμένος, ο

πόνος τον είχε μεταμορφώσει και ο λεβεντόγερος αυτός, μου φάνηκε ξαφνικά τόσο αδύνατος, τόσο τραγικά χαμένος!

-Δεν έπρεπε να του το πεις αυτό μπάρμπα-Στέφανε!

Είπε στεναχωρημένος ο καφετζής.

-Δεν μ' απαράτατε βρε μα δαύτους! Μόνοι αυτοί θαρρείτε πως χάσανε δικούς τους; Μόνο αυτοί θρηνούν;

-Μα τότε, και τους δικούς σου η ξεροκεφαλιά τους έφαγε! Γιατί τα είπες έτσι στον Μπάρμπα -Γιάννη;

-Γιατί τον δικό του, τον έφαγε η ξεροκεφαλιά τ! Του φωνάζανε οι δικοί μας, φύγε ρε Νίκο απο το φυλάκιο! έρχονται οι μπουραντάδες. Προλάβαινε! Οι μπουραντάδες ήταν ακόμα κάτω, στην Υμηττού που' ναι τώρα; Τίποτα αυτός. Εκεί, να μαζέψει και το τελευταίο χαρτί. Όταν είδαν πια ότι δεν μπορούσαν να ξεφύγουν με τους συντρόφους του, σήκωσαν λευκό πανί, να παραδοθούν.

-Δεν μου το έχει πει αυτό ο μπαρμπα-Γιάννης. Μπουραντάδες; Τι ήταν αυτοί; Ρώτησα συγκλονισμένη.

-Οι ταγματασφαλίτες. Μ' αυτούς έγινε το δεύτερο αντάρτικο. Είχαν προσχωρήσει στον τακτικό στρατό όπως και οι δικοί μου, μα τούτοι εδώ ήταν δολοφόνοι και κάτι παραπάνω. Κάνανε τα πτώματα των ανθρώπων που σκότωναν αγνώριστα, για να λένε πως τους έκαναν έτσι να οι αντάρτες. Εγώ άμα τα είδα αυτά λιποτάκτησα. Και κρυβόμουν με κάτι άλλους στο βουνό. Αλλά του Γιάννη, μόνο σ' ένα πράγμα του βγάζω το καπέλο. Πήραν οι δικοί του το παιδί, και το άφησαν στα χιόνια πάνω στο βουνό. Έβαλαν και μερικούς φρουρούς εκεί να φυλάνε το πτώμα, για να μη πλησιάσει κανείς και το κλέψει. Δεν θέλανε να τον βρουν οι άλλοι και να τον παραμορφώσουν, ισχυριζόμενοι μετά όπως το συνήθιζαν πως αυτά είναι έργα των ανταρτών. Οποιος πλησίαζε πυροβολούσαν.

-Γιατί δεν τον έθαβαν και καθόντουσαν και τον φύλαγαν;

-Αδιάβαστο και χωρίς να ξέρουν τίποτα οι δικοί του; δεν τους πήγαινε να το κάνουν. Η γειτονιά ήξερε πως εκτελέστηκε ο Νίκος, αλλά κανείς δεν τολμούσε να το πει στους γονείς. Μαζί του είχαν συλλάβει άλλους έξι. Ο πόλεμος είχε τελειώσει, η συνθήκη της Βαρκίζης ήταν πια γεγονός και η περίπολος που τον καθάρισε, είχε εντολή να παραδώσει τους αιχμάλωτους που θα έπιασε, στο αρχηγείο. Γιατί τότε ακόμα, σαν ένδειξη καλής θέλησης απο το αρχηγείο τους αφήνανε ελεύθερους. Δεν είχαν αρχίσει να τους κυνηγούν σε όλη την Ελλάδα, όταν πια δεν είχαν όπλα και ο ΕΛΑΣ είχε διαλυθεί. Ο ένας λοιπόν απ' αυτούς της περιπόλου, ήταν απειθάρχητος και φανατισμένος. Πλάκωσε με το αυτόματο να γαζώσει όλη την ομάδα. Ο

συνάδελφός του τον σταμάτησε τραβώντας τον από τα χέρια, αλλά είχε προλάβει να γαζώσει το Νίκο χιαστά. Οι άλλοι τη γλυτώσανε και μετά από λίγες ημέρες τους άφησαν ελεύθερους. Η μάνα του, όταν τους έβλεπε μετά να έρχονται στη γειτονιά από το βουνό τους ρωτούσε. Μήπως συνάντησε κανείς σας το Νίκο; Έχει μέρες να έρθει. Κανείς δεν έβρισκε το θάρρος να της πει την αλήθεια.. Μ' αρπάχνει ο Γιάννης μια μέρα απο το πέτο και με στριμώχνει.

–Ρε Στέφανε, με τους ανάποδους είσαι και δεν σε χωνεύω. Αλλά είσαι παλικάρι μου λέει, κι έχεις ψυχή. Πες μου που είναι το παιδί μου να παω να το μαζέψω!

Γιατί βλάκας δεν ήταν. Εκεί πάνω που γυρνούσαμε όλοι εμείς, ξέραμε.

Τι να κάνω; Του είπα. Γυρνάει ο Γιάννης κι αρχίζει να περπατά προς το βουνό. Τρέχω και ειδοποιώ τη γειτονιά. Κάποιες γυναίκες ειδοποίησαν στο σπίτι του. Έτσι το έμαθε και η μάνα. Τρέχουν στην αρχή μερικοί να τον σταματήσουν. Ακούστηκαν οι φωνές, άνοιξαν όλες οι πόρτες. Ξαφνικά στο δρόμο έπεσε σιωπή.

Ο Γιάννης πήγαινε μπροστά, και οι άνθρωποι πίσω του ακολουθούσαν. Όλη η Βρυούλων σιωπηλή απο πίσω του. Μάθανε το γεγονός και οι ταγματασφαλίτες, και ανηφόρισαν κι αυτοί με τα τζιπ, ένα σωρό κατέφθασαν για να συλλάβουν τους αντάρτες και να πάρουν το πτώμα. Φτάσανε κοντά στη σκοπιά. Παρατάχτηκαν όλοι σε θέση μάχης μα ο Γιάννης, πέρασε ανάμεσα τους με τον κόσμο ν' ακολουθεί. Αλτ! Του φώναξαν. –Δεν μπορείς να πλησιάσεις εκεί πάνω, Αλτ! Οι αντάρτες όταν τον είδαν να πλησιάζει δεν έβγαλαν άχνα. Πέρασε από μπροστά τους και κατέβηκε στη λακούβα που ήταν το παιδί του ριγμένο μέσα. Το πτώμα είχε διατηρηθεί απ' το χιόνι ανέπαφο, μόνο που ήταν λίγο μελανός. Τον πήρε στην πλάτη του ο άμοιρος πατέρας και ξαναπέρασε ανάμεσα από τη γραμμή του πυρός, κατηγορίζοντας προς το νεκροταφείο. Πίσω του ακολουθούσε όλη η Καισαριανή. Και οι δυο πλευρές είχαν μείνει άναυδες. Είχαν χαμηλώσει τα όπλα τους και τον κοιτούσαν. Γυρίσαμε κάτω και μαζευτήκαμε στο νεκροταφείο. Εκεί έθαψε το παιδί του. Τρεις μήνες είχε παραμείνει άθαφτος μέσα στα χιόνια. Κι αυτό ήταν το πρώτο παιδί του που έχασε. Μετά από λίγα χρόνια η πνευμονία του έφαγε και το δεύτερο, ένα κοριτσάκι τριώ χρονώ στο βορεινό δωμάτιο».

Ο μπαρμπα Στέφανος σταμάτησε να μιλάει. Ρούφηξε την τελευταία γουλιά απο το ποτήρι του και το χτύπησε στο τραπέζι. Ύστερα σηκώθηκε κι αυτός πάνω.

-Τον σέβομαι και τον παραδέχομαι τον κερατά. Αλλά είναι Ξεροκέφαλος. Ξεροκέφαλος!

Και με τα λόγια αυτά βγήκε απο το καφενείο. Ξαφνικά σαν κάτι να θυμήθηκε έκανε μεταβολή και ξαναμπήκε μέσα.

-Ο Γιος του αγαπούσε μια κοπέλα, που έμενε στο σπίτι που εσύ έχεις αγοράσει τώρα. Μου είπε. Μαρίτσα την έλεγαν, ρώτα να μάθεις».

Έτσι κι εγώ ρωτώ. Τις μυρωδιές που με βρίσκουν. Το χώμα που έχει απομείνει και τον γέρικο πεύκο στο τετράγωνο 36. Τα φλύαρα μάτια των ανθρώπων, και τους πρησμένους αστραγάλους της κυρα Ηρώς. Τα ερειπωμένα σπίτια, τους πεταμένους σουμιέδες, παλιές κρεμάστρες, ντουλάπες, νεροχύτες μωσαικό!

Κοιτάζω στο δωμάτιο που κοιμάται το παιδί και βλέπω τη Μαρίτσα να ταχτοποιεί συρτάρια. Ύστερα την παρακολουθώ να βγαίνει στην αυλή. Την ακολουθώ κρυφά. Φοράει ένα μαντήλι γύρω απο τα μαλλιά της και στα χέρια της κρατάει μια μεγάλη βούρτσα. Τη βουτάει μέσα στον ασβέστη κι αρχίζει ν' ασπρίζει τον τοίχο.

Ξαφνικά ακούει τις φωνές. Μαρίτσα, Μαρίτσα! Πετάει τη βούρτσα και τρέχει. Πάντα χαρούμενη έτρεχε εκτός απο τη μέρα εκείνη. Οι γυναίκες είναι μαζεμένες στο τετράγωνο. Οι γυναίκες μαζεύουν τ' ασπρόρουχα από το τετράγωνο. Τα μικρασιάτικα τραγούδια σταματούν. Θρήνος βγαίνει απ' όλα τα σπίτια. Το τετράγωνο βούλιαξε στο σκοτάδι. Και η Μαρίτσα έφυγε.

Για την κορδέλα μοναχή στο μανταλάκι τα είπανε άλλοι. Εγώ ψάχνω. Ψηλαφίζω τις τρύπες της μνήμης μου στους τοίχους. Στα καλντερίμια που απέμειναν. Στους σωριασμένους σταυρούς των νεκροταφείων. Στη μεγάλη φωτιά που ξανάναψε μπροστά στα μάτια μου, καθώς η Βρυούλων καίγεται απο άκρη σ' άκρη και οι γυναίκες τρέχουν να βγάλουν τα πραγματά τους στο δρόμο, να περισώσουν ότι μπορούν. Ο αγώνας μιας ζωής αποκαϊδια, για δεύτερη φορά. Μια στη Σμύρνη και μια εδώ. Η μανία της καταστροφής ξανά στην πόρτα τους.

Ψηλαφίζω. Στις περιγραφές των ανθρώπων που απέμειναν. Στις σκιές των στενών και στον τσιγαρισμένο άνιθο στα παλιά κουζινάκια. Στα ενοχλημένα πρόσωπα των γέρων που επίμονα κρατούν τη θέση τους στο δρόμο, εκεί που πριν, είχαν για ουρανό το γιασεμί. Απο στιγμή σε στιγμή να, θα στηθεί και το τραπεζάκι με μεζέ, ομελέτα με συκωτάκια και μια μουσική θα ξεχυθεί στα κρυμένα τετράγωνα, που θα τους ξεσηκώσει για

χορό. Κρυμένα! Σαν μια μυστική, εν ζωή πολιτεία της αρχαιότητας, που συνυπάρχει αθόρυβα με τις προσόψεις της μοντέρνας ζωής, διατηρώντας τη μαγεία του χαρακτήρα της. Ένας σκεπασμένος απο ψήγματα κάρβουνου, σκόνης, και παράδοσης θησαυρός, που οι ραβδοσκόποι του κέρδους σημαδεύουν τώρα με τις κάμερες.

Το μέλλον ποδοβολώντας πλησιάζει, σαν εφιάλτης. Η Καισαριανή της «αντίστασης» βάλεται τώρα, από μια ύπουλη και παραπλανητική επίθεση του «εκσυγχρονισμού», η ταλαιπωρημένη πόλη γονατίζει. Η λέξη «πολιτισμός» την έβαλε μπροστά σε σκέψεις. Πολιτισμός που γυρνάει την πλάτη στην ιστορία; Πολιτισμός που ξηλώνει τις τοιχογραφίες της παλιάς ταβέρνας; Τις πασχαλιές των τετραγώνων, τα γαρύφαλα και τα ζουμπούλια, τις αναμνήσεις και την χαμογελαστή καλημέρα των ανθρώπων; Ψηλαφίζω τους τοίχους. Ψηλαφίζω τη νοσταλγία των βλεμμάτων. Χτυπάω τις πόρτες και πιάνω κουβέντα με τους τελευταίους παππούδες. «-Στάχτη και μπούρμπερη παιδί μου! Άστους να πάνε όπου θέλουν Εγώ, δεν το κουνάω ρούπι. Θα πεθάνω εδώ που έζησα».

Καισαριανή, κράτα!

Το παιδάκι που χτυπάει την μπάλα στον μισογκρεμισμένο τοίχο, ξυπνάει τις παλιές φωνές του τετραγώνου. Βγαίνω, του φωνάζω. «Θα τον αποκάμεις βρε διάολε τον τοίχο! Φύγε από κει γρήγορα!» Οι παλιές φωνές του τετράγωνα επεμβαίνουν. «-Η ερημιά και η εγκατάλειψη θα τ' αποκάμουν. Άσε το παιδί να παίζει, ένα το 'χουμε. Τ' άλλα τα πήραν, τα μάντρωσαν» Τυχερό παιδί. Μαζεύει φιλέματα απ' όλα τα ζαρωμένα χέρια. Απ' όλα τα σφιγμένα πια στόματα, μαζεύει ευχές. Απ' όλα τα νοσταλγικά βλέμματα αγάπη.

«-Κι εγώ θα παντρευτώ εδώ μαμά, για να ξαναγεμίσουν τα τετράγωνα παιδιά, και να ξαναφυτρώσουν στα καλντερίμια, ζουμπούλια».

Όταν τα παιδικά όνειρα, κουβαλάνε μέσα τους το ασυναίσθητο βάρος του χρέους για το ξεπλήρωμα τόσων ευχών, τότε, μπορείς να πιστεύεις σ' αυτά.